

VOCABULARI

ACANAR.- Amidar a canes, amidar la terra. Mesurar la terra amb un bastó d'una cana*
Amençar de pegar amb un bastó de cana.

AGULLA SAQUERA.- Agulla grossa, corbada, cilíndrica en el cap i aplanada en la punta, amb el cos prou gros per cosir amb cordill la tela dels sacs o borasses (V. Quaderns de St. Magí núm. 5).

ALBARDA.- Aubarda*.

ANIMAL DE BAST.- Bèstia de càrrega.

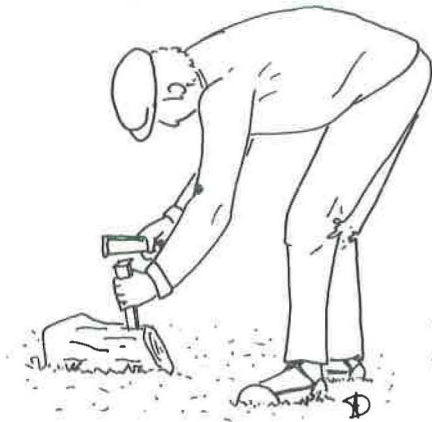
ARPIOTS.- Eina en forma de càvec amb la fulla dividida en dues llargues pues (V. Quaderns de St. Magí núm. 7).

ASCLA.- Estella grossa de fusta.

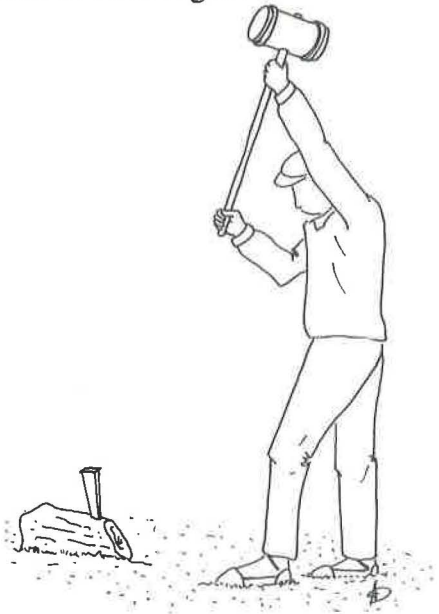
ASCLAR.- Trencar a bocins una cosa sòlida, fer-ne ascles. En aquest cas, troncs d'arbres grossos.

AUBARDA.- Guarniment de les bèsties de càrrega de peu rodó que consisteix essencialment en un coixí ple de palla, que s'adapta al llom de l'animal, sobre el qual es col·loquen les sàrries, argadells, etc.

BARBALLERA.- Apèndix carnós que tenen sota el coll alguns animals com el gall.

Asclant llenya

BASTÓ DE CANA.- Lluc d'arbre, normalment de freixe polit i mesurat d'1'556 m i subdividit en 8 pams* de 0'194m.

BOC.- Mascle de la cabra, anomenat també Crestó*.

BORRASSES.- Tela grossera de cànem de la mida d'un llençol gran, que serveix per tragarar palla i posar davall dels olivers i altres arbres, per aplegar-hi la fruita que va caient. (V. Quaderns de St. Magí núm. 8).

BRAGUER.- Conjunt de mames de la vaca, cabra, ovella i altres animals.

CANA.- Mida longitudinal que consta de 8 pams* i equival aproximadament a 1'60 m o bé a 2 passos o 6 peus.

CÀNTIRS.- Mesura de capacitat per a líquids que equival 11'38 litres o 12 porrons*.

CARGA DE VI.- Mesura de capacitat per al vi equivalent a 121'60 litres; també a 10'66 càntirs* o 128 porrons*.

CARGA D'OLI.- Mesura de capacitat de l'oli equivalent a 112'050 litres.

CARNISSERES.- Mesura de pes que equival a: 3 terces o lliures o bé 36 onces; és a dir 1'200 kg.

CARRERES.- Fileres de grans de l'espiga de blat o ordi.

CARRO DE TRABUC.- Carro que té la caixa giratòria de manera que es pot trabucar* per a buidarlo sense haver-lo de desenganxar.

CATXAPONS.- Conillets molt joves.

CENTES.- Antigament manera de comptar on 1000 equivalia a 10 vegades cent (10 centes).

CÈNTIM.- Moneda equivalent a la centèsima part d'una pesseta.

CINGLA.- Cinta ampla de cordill de cànem o d'altra matèria resistent, especialment l'emprada per a subjectar l'albarda, la sella, etc., per sota el ventre de l'animal.

CIVADER.- Conjunt de dues lones cosides i una corretja de cuir (V. Quaderns de St. Magí núm. 3 i 7).

CLASCAMOLLS.- Ous que tenen la closca tendra i que en tocar-los es trenquen.

CLOQUEJAR.- Cantar de les lloques*, les gallines que han post.

COVAR.- Estar una au damunt els ous per donar-los la calor necessària per al desenvolupament de l'embrió per a la naixença dels pollets.

COVE FEMETER.- Cove baixet i de boca ampla que serveix per transportar els fems al carro.

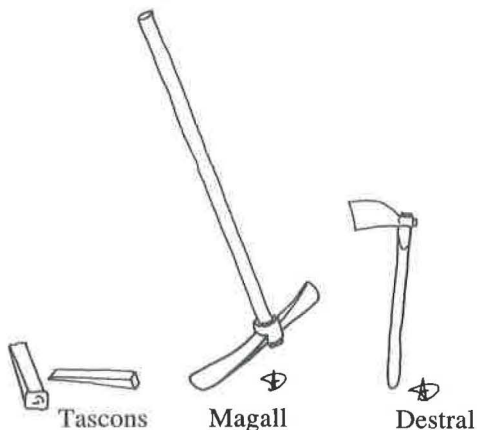
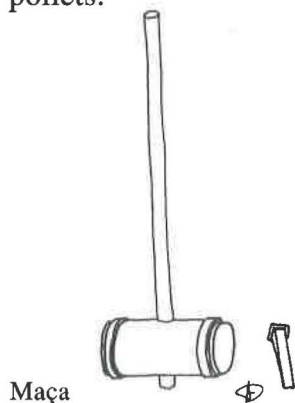
CRESTÓ.- Mascle de la cabra de més d'un any d'edat. Cabrit de 2 o 3 anys.

DESCANSOS.- Bastó que va articulat al braç del carro i que posat vertical, serveix de suport al dit braç per a mantenir horitzontal el carro quan està desenganxat.

DIT.- Mida equivalent al gruix normal d'un dit d'home, és a dir $0'0162 \text{ m} = 1'62 \text{ cm}$.

EMPELTAR.- Resultat de la unió de dues plantes de diferents varietats però de la mateixa espècie.

ESCALETES.- Aparell de fusta que es posa sobre un animal de

bast* per portar feixos de llenya.

ESCURAR.- Netejar les gàbies del bestiar: conill, porcs, etc.

ESTAQUES.- Tros de lluc per fer arrelats i reproduir una espècie vegetal.

ESTARRUFAR.- Eixamplar les plomes, els cabells. Manifestar-se ple de satisfacció, d'orgull.

FEIX D'OLIVER.- Rama d'oliver amb fulla, lligada i deixada assecar. (La fulla serveix per alimentar el bestiar).

FEMER.- Lloc on s'amuntega i es guarda els fems perquè fermentin.

FIL·LOXERA.- Insecte hemípter que ataca les arrels dels ceps, absorbint-ne la saba. (V. Quaderns de St. Magí núm. 6).

FORADAT.- Defecte congènit als òrgans reproductors del conill mascle.

FORCA FEMENTERA.- Pal amb 5 o 6 puntes o branques en un extrem que serveix per regirar, apilotonar. En el cas de la forca fementera, aquesta és de ferro.

GARRINS.- Porc que encara mama de 7 o 8 setmanes de vida.

GRILLAR.- Treure grills, començar a germinar.

GROSSAD'OUS.- Conjunt de 12 dotzenes; igual a 144 unitats.

GUARNIMENTS.- Conjunt de corretges de cuir o pell d'animal: collar, sella, bast o altres arreu que es posen a un cavall, mula, etc.

JORNALS.- Feina que es fa en un dia. Mesura agrària equivalent a l'extensió de terra que es llaura normalment amb un parell de mules; és a dir: 4.358'04 m²; 1.800 canes* o bé 12 pórques*.

LLOCA.- Gallina que cova.

LLORIGADA.- Conjunt d'animals, especialment conillets, nats d'un part.

LLORIGUERA.- Cau de conills.

LLUC.- Brot tendre, ull que neix en el tronc o tija d'una planta.

MAÇA D'ASCLAR.- Tipus de martell. Instrument compost d'una peça de fusta massissa,

relativament voluminosa que amb un mànec serveix per picar.

MAGALL.- Eina semblant a una aixada estreta, el ferro de la qual té per una banda tall horitzontal i per l'altra escarpell i serveix per a trencar rames o arrels i remoure la terra aspra.

MESES.- Brotada, conjunt de brots que treu una planta.

MOLA D'AIGUA.- Mesura d'aigua, equivalent a 3.380 plomes*; és a dir, 7.432.620 litres d'aigua cada 24 hores.

NITRAT.- Sal d'àcid nítric.

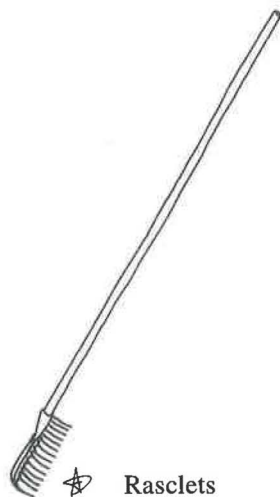
ONCES.- Unça*.

ORB.- Malaltia produïda per un fong microscopi que transforma la farina que conté el gra de cereal en una pols negra i fina (V. Quaderns de St. Magí, núm. 7).

PADRÍ.- Pare del pare o de la mare que, tradicionalment, a més d'avi, és el padrí de bateig del nét. D'aquesta manera s'ha estès la paraula a tots els avis en general.

PAMS.- Mesura de la distància entre el cap del dit polze i el del dit petit, tenint la mà oberta i els dits estesos. Mesura longitudinal equivalent a la distància dita considerada en la mà d'un home normal i que és la vuitena part de la cana* igual a 0'194 m o bé 12 dits.

PICOTINS.- Mesura per a grans equivalent a 96 parts d'una

quartera* o a 0'478 Kg de blat.

PIXADOR DEL PORC.- Part de l'òrgan reproductor masculí del porc que conté molta matèria grassa. Aquesta una vegada deixada assecar, serveix com a conservant de la pell, en aquest cas dels guarniments del bestiar.

PLOMA D'AIGUA.- Mesura d'aigua dels molins o dels regadius. Els valors usuals a Barcelona, Girona i Lleida són de 2.200 litres; a Tarragona de 3.279 litres i a Mataró és de 7.405 litres. A Mataró la Ploma d'Oca equival a 13.504 litres.

POLLA.- Gallina jove.

PÓRCA.- Mesura agrària equivalent a la dotzena part del jornal* igual a 363'3 m2 o bé 233'67 canes* (V. Quaderns de St. Magí, núm. 7).

PORCELL.- Porc, mascle o femella, des que neix fins que el desmamen o fins que és a mig fer, 4 o 5 mesos.

PORRONS.- Mesura de líquid equivalent a 0'94833 litres o a la 128 part d'una carga* (V. Quaderns de St. Magí, núm. 6).

POTASSA.- Carbonat de potassi.

POUAR.- Treure aigua amb galledes d'un pou o d'una font.

QUARTÀ D'OLI.- Mesura d'oli equivalent a 28'01 litres o 1/4 part d'1 carga*.

QUARTERA.- Mesura que tant pot ser de longitud com de pes. Mesura de pes: equival a 45'98 kg de blat o bé a 12 quartans* o 96 picotins*. Mesura de longitud: equival a 2.965'89 m2 o bé 1'225 canes.

QUARTANS.- Mesura de gra equivalent a la 12 part d'una quartera, és a dir: 3'831 kg de blat.

RAL.- Moneda equivalent a 1/4 part d'una pesseta; 25 cèntims* o bé 1/20 part del duro.

REGADORA.- Mesura d'aigua per regar, equivalent a 845 plomes o 1/4 de mola* igual a 1.859.000 litres cada 24 hores.

RUCESCALFALLIT.- Escalfador de llit. Aparell compost per fustes suficientment encaixades per aguantar un recipient amb brases de foc. Es posava entre els

llençols una estona abans d'anar a dormir per escalfar-los.

SARMENT.- Lluc o branca dels ceps d'on surt el fruit i les pampes (V. Quaderns de St. Magí, núm. 6).

SÀRRIA.- Recipient d'espart o de palma, d'un metre a vuit pams de llargària que forma bossa a cadascun dels dos extrems, i serveix, posat de través damunt una bèstia, per a transportar coses.

SÈQUIA.- Canal d'aigua per regar l'hort.

SÚPER.- Superfosfat; element nutritiu de les plantes.

TASCONS.- Peça de fusta o ferro, que serveix per esberlar fusta.

TITA.- Nom amb que els nens petits anomenaven al membre reproductor masculí.

TOSSAR.- Tussar*.

TRABUCAR.- Capgirar, tombar.

TRES QUARTANS.- Mesura pròpia de les terres de Lleida i equivalen a 18'34 litres.

TUPINA.- Conjunt de tros de carn de porc o d'altres animals cuits i confitats en oli o llard. Servia per a conservar la carn, que actualment es congela (V. Quaderns de St. Magí, núm. 3).

TUPINES.- V. Tupina.

TUSSADA.- Defensa d'una animal amb banyes: toro, cabra, cérvol etc. (V. Tussar).

TUSSAR.- Donar un cop amb el cap.

UNÇA.- Mesura equivalent a 1/36 part d'una lliura carnissera*; igual a 33'33 grams.

VALLS.- Rasa feta per a plantar-hi ceps o colgar-hi fems.

VEÇA.- Planta lleguminosa.

VERRA.- Truja, femella del porc.

VERRO.- Porc mascle, no castrat.

XERA.- Foc viu i ardent que escalfa molt de pressa.